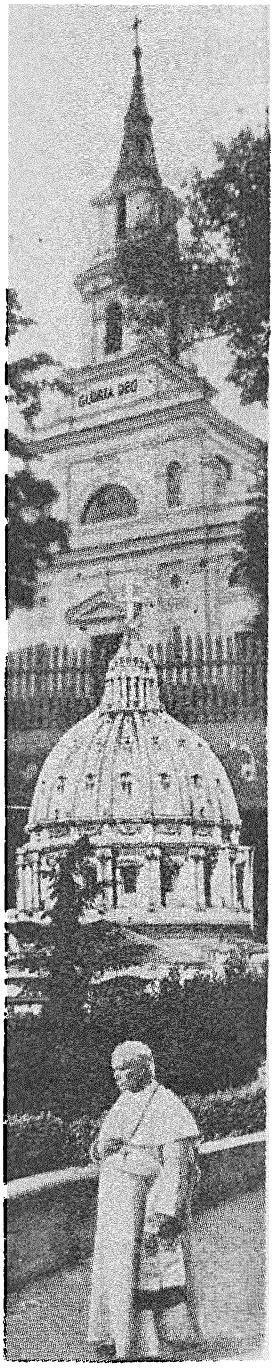
| Hod. XXV | TRAVIEŇ-SNIEZAN 1973 | N. 117 |

LA BRACE

ŹNIČ

Biela-ruskaja relihijna-adradženskaja časopiś

·*Adres Red:* Roma, v. Trionfale, 6381 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

NUMAR ADUMYSLOVY

KALADNY J NOVAHODNY PRYVIET I DEBRAŽADANNI

USIM DARAHIM SVAIM SURODZIČAM ČYTAČAM I SPAHADNIKAM

ZASYŁAJE ZNIČ!

DUCHA
NIE
HASCIE!

TESSAL. 5,19

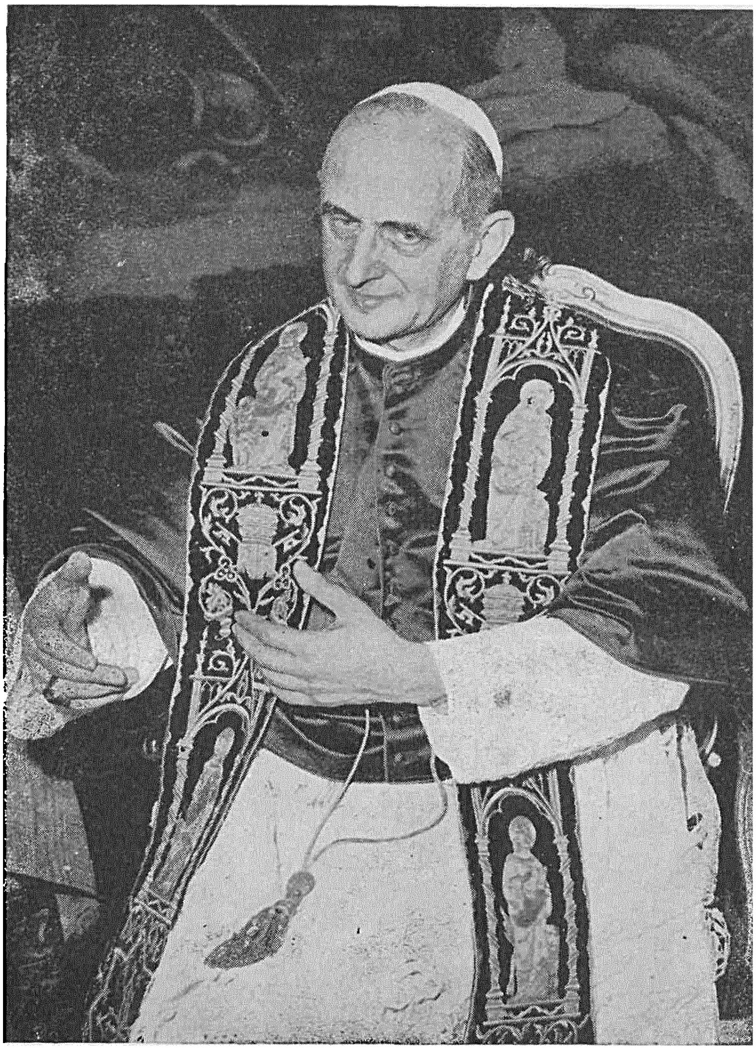
Znoŭ dzień Kalad. Ach, kolki raz
Svitaŭ jon, pryjchodziŭ da nas!
By taja kazka, by niejki čar
Krasy nadziemnaj, daŭniny dar...
Iz kleci snop staŭlaŭsia ŭ chacie
Na pokuci i kałaskami
Šaptaŭ niešta, chacieŭ skazaci:

Sam Boh źjaviŭsia miž nami,
Praŭda-Lubaść zradziłasia,
Sviatkavannie adkryłasia,
Budziem jaho śviatkavaci
Znoŭ siena pach budzie ŭ chaci,
Znoŭ «hviazda» zaźjaje pad vaknom,
Ščadroŭny chor zapiaje znoŭ... B. Ł

DVA PANTYFIKATY Z PERSPEKTYVY DZIESIACI HADOŬ

Sioleta, 21 červienia, J.S. Papa Pavał VI abchodziŭ 10 — ja ŭhodki svajho vybaru, a 30-črv. — karanacji na «Słuhu Božych słuhaŭ». Katalickaja j niekatalickaja presa całaha śvietu pisała ab pryznańni dy pašanie, na jakuju zasłužyŭ Nastupnik « Dobraha Papieža Jana », atakavany adnačasńa praz tradycjanalistaŭ i refarmistaŭ.

i Miru », jakaja pamahaje haspadarča niarazvitym narodam « treciaha śvietu ». Sakrataryjat Jednaści Chryścijanaŭ i Sakrataryjaty dla Niachryścijanskich Vieravyznańniaŭ dy dla Niavieručych. Paklikańnie Synodu Biskupaŭ. Kanferencji Episkapataŭ i diecezjalnych radaŭ. Reformu Rymskaje Kuryi dy patrajennie Kardynalskaje Kalehii z nadańniem joj mižnarodnaha charaktaru. Zabaronu antykancepcyjnych srodkaŭ. Padtrymlivańnie celibatu śviataroŭ. Reformu liturhii. Ahraničeńnie vatykanskaje biurokracji.

Jan Chryściciel Montini studyjavaŭ papiežavannie ad Piusa XI-ha j XII-ha. U spadčynie paśla Jana XXIII-ha atrymaŭ Piatrovuju Navu na ŭzburanym mory. Paznavaŭ u praktycy praz svaich dyplamataŭ trudnuju j horkuju dolu zmaharoŭ-baraćbitoŭ za Vaładarstva Chrystusava ŭ śviecie z kamunistyčnymi vaładarami pałaviny Azii dy Europy.

Pakorny, niepachisny, ciarplivy dy pradpryjemlivy jon abjechaŭ usie kantynenty. Pieršy z Rymskich Biskupaŭ adpraviŭ śviatuju Imšu dla žycharoŭ Oceanii na Pago Pago. Abniaŭsia z Atenagorasam i adviedaŭ Suśvietnuju Radu Eklezijaŭ u Genevie. Pramaŭlaŭ u AAN.

Siarod jahonych decyzijaŭ, dasiahnieńniaŭ i reformaŭ majemo : « Kamisiju Spraviadlivaści

Chryścijanski śviet i ludzi dobraje voli pavinny być udziačnymi starečamu čałavieku dy pomnić ab tym, što jon kožyn dzień pracuje tak, što na hetuju pracu narmalna patrebna byłob dva dni. I jon dzielić jaje na dźvie čaści : ad 7,30 da 14,00 i ad 18,00 da 01,00, pracujučy nad kiravańniam Eklezijaj u časie ciaźkich daznanniaŭ, baroniačy miru dy zaklikajučy ludziej da brackaści.

A jak vyhladaje ŭ vačach sianniašnich ludziej pantyfikat jahonaha papiarednika, Jana XXIII-ha?

Historyki kažuć, što choć jašče j rana

vynosić akančalny asud, adnak davoli było j apošnich 10 hadoŭ, kab pakazać, što Jan XXIII byŭ adnym z najvialikšych papiežaŭ u eklezialnaj historyi. Jon byŭ biazumoŭna najvialikšym papiežam našych časaŭ.

U časie jahonaha pantyfikatu dakanaŭsia ŭ Eklezii adzin z najhłybiejšych pierałomaŭ, vyniku jakoha i nastupstvaŭ my jašče nie patrapim ani pradbačyć, ani naviet aharnuć.

Hetaje ščvierdžańnie nia jość u supiarečnaści iz śviedamaściaj, što ŭ historyi Eklezii jość niepraryŭnaść padziejeŭ. Pierałom hety daśpiavaŭ ad daŭžejšaha času. Možna naviet skazać, što Pius XII byŭ bolšym refarmataram ad Jana XXIII-ha. Heta Pius XII pazvoliŭ, kab žanatyja pratestanckija pastary, pierachodziačy na katalictva, astavalisia śviatarami. Pius XII zrefarmavaŭ dyscyplinu eucharystyčnaha postu, ŭvioŭ zvyčaj adpraŭlać śviatuju Imšu viečaram. A Paval VI za apošnich 10 hadoŭ praviou značna hłybiejšyja reformy jak u instytucjanalnych strukturach Eklezii, tak i ŭ stvareńni klimatu i stanovišča Eklezii adnosna vialikich prablemaŭ sučasnaści. Tolki vialikaja dy jašče niezakončanaja praca Paŭła VI-ha byłab niemahčymaj, kab jaje nie papiaredziŭ karotki pantyfikat Jana XXIII-ha. Možna naviet skazać bolš, što kab paśla Piusa XII-ha Apostalski Pasad zaniaŭ Montini, historyja Eklezii vyhladałab zusim inakš.

Pierałom, da jakoha pryčyniŭsia Jan XXIII, jość adnym z najcikaviejšych zjaviščaŭ u historyi. Nia tolki tamu, što Angelo Roncalli byŭ vybrany na papieža, kali mieŭ užo 77 hadoŭ i byŭ papiežam tolki nia poŭnych 5 hadoŭ, ale j tamu, što nichto ad jaho nie čakaŭ i nie spadziavaŭsia taho, što jon zrabiŭ, biaručy pad uvahu jahonuju asobu dy jahonuju papiaredniuju słužbu i pracu ŭ Eklezii. Słova « karjera », choć samo tut naprašvajecca, anijak nie padchodzić, bo trudna znajści niešta bolš niazhodnaje z ducham Jana XXIII-ha, čym hetaje paniaćcie. Nia tolki nichto ničoha padobnaha ad jaho nie spadziavaŭsia, ale usie čakali čahoś zusim inšaha.

Viedama dobra, što kali pamior Pius XII, kardynał Roncalli nia byŭ vyraznym kandydatam na jahonaha nastupnika, a kali j ličyŭsia ŭ spisie tych, što mohuć być papiežam, dyk tolki na samym kancy. Viedama, što byli takža inšyja kandydaty i tolki niemahčymaść pahadnieńnia niazhodnych stanoviščaŭ miž kardynałami na « Conclave » pryčyniłasia da taho, što była vysunienaja j hetaja kandydatura, jak kampramisovaja. Patrebnuju bolšaść hałasoŭ kardynał Roncalli atrymaŭ tolki ŭ 11-ym hałasavańni, ŭ trecim dniu « conclave ». U peŭnym sensie ludzkaja apinija nia myliłasia, kali dumała, što vybirajučy starečaha kandydata, jaki doŭha nie pažyvie, možna budzie mieć « pierachodny pantyfikat », kab dać Eklezii ŭładu da času, kali akreślicca bolš vyraznaja, biazspornaja kandydatura. Šmat chto ŭžo tady ličyŭ adpaviednym kandydatam arcybiskupa Montini, jaki tady jašče nia byŭ kardynałam. Možna dumać, što šmat chto hałasavaŭ tady na kardynała Roncalli, jak na « pierachodnaha papieza ».

Adnak stałasia zusim inakš. Pračućcio ab « pierachodnym pantyfikacie » zbyłosia ŭ sposab paradaksalny, jakoha nichto nia pradbačyŭ. « Pierachodny » Papież Jan XXIII pryčyniŭsia da pierachodu Eklezii ŭ zusim novuju budučyniu.

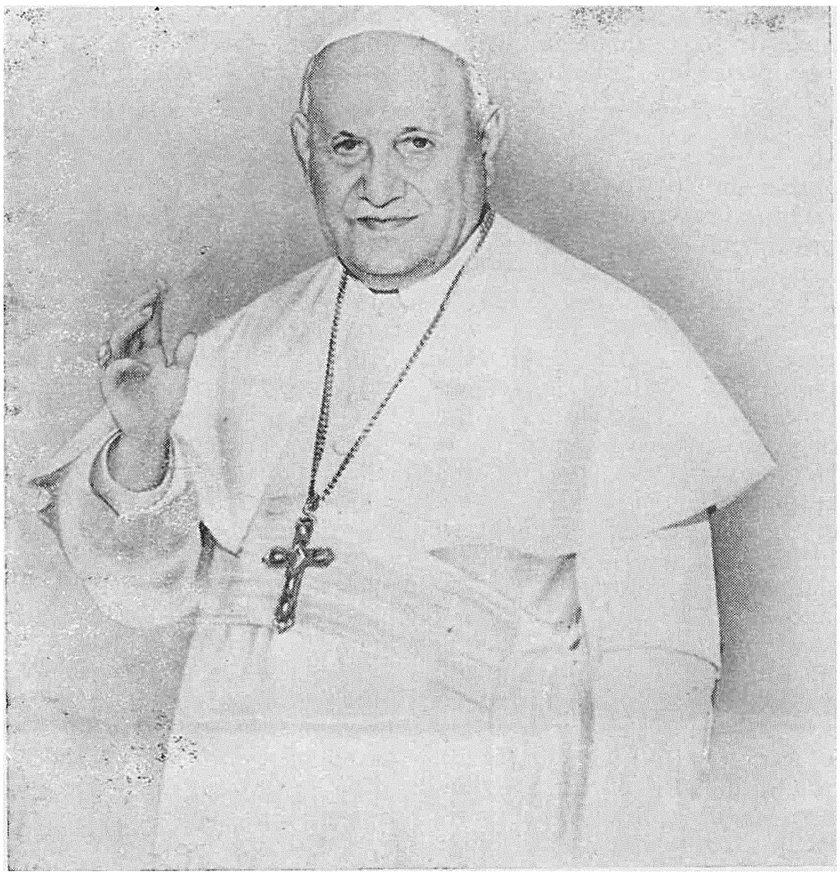
Hetaha anijak nielha było pradbačyć, znajučy asobu Kardynała Roncalli, jak i jahony šlach da Pantyfikatu. Z natury i z uzhadavańnia Jan XXIII byŭ kanservatystam i tradycjanalistam. Jon čytaŭ vielmi mnoha, adnak pieravažna staramodnych aŭtaraŭ. Novaj tealohijaj nia šmat cikaviŭsia. Kali byŭ Nuncjem u Paryžy, francuskija kataliki ličyli jaho intehrystam? Jahonaja relihijnaść była tradycyjnaj, hłyboka zakarenienaj u narodnaj pabožnaści lombardzkich ziemlarobaŭ. Jon byŭ mocna pryviazany da instytucjanalnych strukturaŭ Eklezii, da dyscypliny j pasłuchmianaści. Nia było ŭ im aničoha, što prypaminałab refarmatara ci navatara. Np. jon zusim nia bačyŭ patreby, kab refarmavać liturhiju. A jak viedama, sklikany im Sabor zaniaŭsia hetym u pieršuju čarhu!

Dyk jakža heta stałasia, što voś hety a nia inšy čałaviek, u pažyłych hadoch, pierad samaj svajej śmierciaj daŭ Eklezii toj mahutny razhon da hłybokich strukturalnych reformaŭ, da radykalnaj pieramieny sposabu dumki, da adčynieńnia Eklezii na śviet, da poŭnaj pieramieny adnosinaŭ z niekatalikami ci niavieručymi?

Dla vieručaha čałavieka adkaz na hetyja pytańni jość vielmi prosty : dziejańnie Śviatoha Ducha. Treba tolki, kab čałaviek akazaŭsia padatny na upłyŭ Božaje łaski, jakaja choć i nia niščyć pryrody, adnak jaje daskanalić. Hetak Boh pasłuhovajecca stvareńniem. Katalicki filazof Etienne Borne paśla śmierci Jana XXIII-ha napisaŭ, što kali kardynał Roncalli staŭ papiežam, ŭ im naradziŭsia novy čałaviek, jaki pakinuŭ toje, čym jon byŭ pierad hetym. U hetym jość biazumoŭna čaść praŭdy. Chočby čałaviek mieŭ užo pierad hetym vysokija eklezijalnyja hodnaści, kali jon pačynaje zastupać Chrystusa na ziamli, heta musić zrabić na jaho hłyboki ŭpłyŭ i vyklikać vialikuju duchovuju pieramienu.

Adnak i ŭ samym Nutranym žyćci Dobraha Papieža Jana možna znajści abjaśnieńnie taho, što jamu ŭdałosia zrabić. Treba tolki zahlanuć hłybiej u dušu hetaha čałavieka, zaŭsiody vietlivaha, dabradušnaha dy viasiołaha. Vydanyja paśla jahonaje śmierci jahonyja « Štodziennyja ŭspaminy », jakija jon pisaŭ tolki dla siabie, samoha praz całaje žyćcio, biaz nijakaje litearackaje mety, dajuć nam hetuju mahčymaść zahlanuć u jahonaje nutranoje žyćcio, ŭbačyć jahonuju biazupynnyju pracu nad saboju, jahonaje žyćcio malitvy i ascezy, jahonuju hłybokuju pakoru, pasłuchmianaść i žyćcio zaŭsiody ŭ Božaj prysutnaści, ŭ jasnaj śviedamaści, — čaho varty praminajučyja rečy dy ludzkaja słava ŭ paraŭnańni da słavy Božaj. Heta nie zrabiła jaho varožym da śvietu dy nie addzialiła ad ludziej, a naadvarot, pazvoliła jamu abapierci svaju śviataść na Evanelii z jaje dvajnym zahadam : lubaści Boha,

abapiortaj na lubaści da ludziej i lubaśc ludziej, abapiortaja na lubaści da Boha. Bačučy üsio hora dy niadolu čałaviectva, jakoje nia maje nijakaje inšaje nadziei ü hetym žyćci, Jan XXIII lubiü ludziej takimi, jakimi jany jość z usimi svaimi prykmietami z całym ichnym śvietam, biednych pakryüdžanych, sumujučych i błudziačych. Spatykajučy ludziej vielmiž dalokich ad siabie vieraj, prakanańniami, sposabam dumki ci žyćcia, jon šukaü u ich pierad usim dabra, padkreślivaü toje, što łučyć, a nia toje što dzielić. Hetkaje stanoviśča adnosna ludziej i « śvietu » pamahło jamu pieramahčy niedavier ci navat strach pierad razpaüsiudžvańniem pamyłak i pašyreńniem zła. Jon pryniaü śviet, nia prymajučy jahonych pamyłak, ale jak siabru Eklezii, z jakim jana maje abaviazak sužyćcia, adnosna jakoha jana maje vypaüniać svaju misiju, prabyvajučy ü im. Nie tealohija, ale Evanelia vučyła Jana XXIII-ha biazpamyłkova bačyć sutnaść Eklezii dy jejnuju najhłybiejšuju tajnicu. Nia było ü im navat ani cieniu pačuciovaha entuzjazmu, ci naiünaha idealizmu. Jon adznačaüsia zdarovym prostaludnym rozumam i advažnaj vieraj. Jahony aptymizm byü abapiorty nia hetulki na pryrodnych nachiłach bačyć tolki dabro ü va üsim, kolki na viery, nadziei dy lubaści. Kali jon staü papiežam, dyk jakraz hetaja evanelijnaja prastata j evanelicny realizm dali jamu vialikuju svabodu ü adnosinach da taje sytuacji, ü jakoj jon znajšoüsia — da tradycji, navykaü, pastavaü i strukturaü. Možna skazać, što jaho cikaviü interes Evanelii bolš, čym interes Eklezii. Jon zredukavaü chryścijanstva da Evanelii. Ekleziju jon zrazumieü jak službu

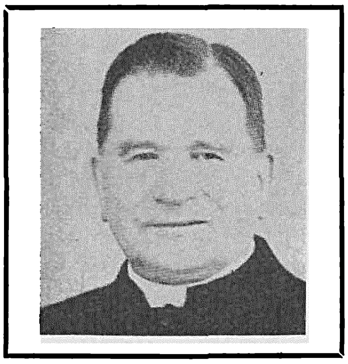
Bohu j ludziam, Chrystusu dy śvietu. I choć sam byü hłyboka ürosšy ü vonkavyja formy jak i ü dumki Eklezii, jakoj cały čas słužyü, zrazumieü dobra, što kali praüda j lubaść hetaha zažadajuć, tyja formy možna j treba źmianić. Bačučy, što śviet trahična zbiantežany novymi pieramienami ciapier bolš, čym kaliniebudź patrabuje praüdy Evanelii, choć sam ab hetym nia viedaje, Jan XXIII źviarnuü uvahu, što abaviazkam Eklezii jość uvažna pryhledacca da znakaü času, üčuvacca ü śviet i vychodzić jamu na sustreču tak, kab praz struktury, zakony, abyčaji dy sposaby dumki, jakija narastajuć užo dźvie tysiačy hadoü, pakazać sapraüdny tvar Chrystusa.

Kali hetak hlanuć na asobu Jana XXIII-ha, lahčej tady zrazumieć, čamu Śviaty Duch Svaimi niezrazumiełymi dla nas sposabami zrabiü, što Angelo Roncalli byü vybrany papiežam i čamu praz jaho, nasupar čałaviečym spadziavańniam, Eklezija akazałasia nakiravanaj na novy šlach. T. P.

SV. PAM. AJC. MICHAŁ URBANOVIČ MIC.

Radziŭsia pakojny naš darahi ajciec Michaś Urbanovič 30-ha kastryčnika 1890 hodu u Masiečni, kala Astryny u Zachodniaj Biełarusi ; ciapier heta miajscovaść Ščučynskaha r-nu, Hrodzienskaj obł. Baćki jaho nazyvalisia Jazep i Antonina, z domu Kučynskaja a Matka baćki Adalfina z domu Šytkiewič. Byŭ chryščany u Novym Dvare ks. Harasimowičam, vydatnym dziejačam na Bielarusi.

Maci pačała jaho vučyć čytać, kali jamu było tolki 4 hady. Majučy 7 hadoŭ jaho ŭziali u Varšavu, dzie jon pačaŭ školu ; pryniaŭ sv. Kamuniju u 10 hadoŭ ; majučy 15 hadoŭ adviedaŭ Vilniu ; čatery hady paźniej zakončyŭ himnaziju; jeździŭ u Krakaŭ. U 1910 h. ŭstupiŭ u duchoŭnuju Seminaryju u Varšavie, a 24 studzienia 1915 h. byŭ vyśviačany na śviatara.

Pośla vyśviačin byŭ vikarym u roznych miajscoch i kaściołach; u hetym časie uvachodzić u kantakt z Vilenskim Biskupam Matulevičam, katory jaho pryjmaje u Vilenskuju diocezyjy u 1922 h. ŭstupaje da Ajcoŭ Marjanaŭ. Hod paźniej, skončyŭšy navicjat i złažyŭšy manaštyja śluby, jedzie, jak misjanier u Ameryku. Tam spatykajecca z Bučysam, paźniejš. Biskupam i heneralan Marjanaŭ. U 1924 h. naznačany prafesaram in Marian Hills College tut kala Chicago ; adnačasna tam pastupaje u Loyola Universytet, dzie dva hady paźniej atrymoŭvaje stupień « Mahistra ». U tym samym hodzie 5-ha lipienia składaje apošnija viečnyja śluby manastyrskija pierad Biskupam Matulewičam, katory razam z Bučysam prysutničali na Eŭcharystyčnym Kanhresie ŭ Chicago. U hetymto hodzie jon spatkaŭsia u-pieršy raz z a. Jankam Tarasevičam, z katorym razam kvataravalisia. U kaściele Matki Boskaj Vostrabramskaj, a. Michaś byŭ vikarym, a paśla i probašcam ad 1935 da 1940 h. « Paśla jon byŭ u roznych miascoch Ameryki, jak misjanier, vikary, probašč, prafessar, itd., pracujučy, siarod Litoŭcaŭ; pa-litoŭsku jon navučyŭsia u 1925 h. Jon byŭ taksama kapelanam u špitaloch, superjor adnaho domu niekatary čas, vybranym delehatam-radnym pravincyi Ajcoŭ Marjanaŭ, duchaŭnikom u seminaryi. U 1944 h. pačaŭ kursy psychalohiji u Loyola Universytecie, dzie u lutym 1950 h. attrymaŭ druhi stupień « Mahistra ». U 1954 h. letam pahłyblaŭ biełaruski. U 1965 h. sviatkvaŭ, svoj Załaty Jubilej śviatarstva taksama ì u nas tut na Fullerton. Apośnija hady, jak viedama, pravioŭ u Clarendon Hills, adkul pierajechaŭ u Chicago amalšto-hod tamu nazad, a tady u dom starcaŭ, adkul jaho ŭziali u špital «Loretto», dzie i pamior spakojna, u duchu śviataści u Subotu 4-ha žniŭnia u poŭdzień. Chavany byŭ z kaścioła Matki Boskaj Vostrabramskaj na mohiłkach śv. Kazimiera, dzie pachovanyja i druhija ajcy i braty Marjanie. Viečnaja jamu pamiać ! Malemsia za jaho, Jon nam spahadaŭ i nam pa-kolki moh pamahaŭ. Na ziamli jaho śmierć — strata, ale u Niebie, prasiem Bohâ, mieć zastupnika z jaho pierad Boham.

A. Uł. Tarasevič

VATYKAN I HELSINKI

Udzieł Apostalskaha Pasadu ŭ Eŭrapejskaj Kanferencji Biaśpieki j Supracoŭnictva — jakoj pieršaja faza zakončyłasia ŭ Helsinkach — u charaktary poŭnapraŭnaha j roŭnaznačnaha z inšymi dziaržavami udzielnika jošć davoli niazvyčajnym zdareńniam. Pieršy raz ad 150 hadoŭ, a taksama j ad paŭstańnia Vatykanskaje Dziaržavy ŭ 1870 hodzie Apostalski Pasad prymaje u dzieł umižnarodnaj kanferencji palityčnaha charaktaru.

Apošnimi ŭ historyi kanferencijami z udziełam Apostalskaha Pasadu byli : Vienski Kanhres i niekalki spatkańniaŭ, jakija adbylisia paśla hetaha kanhresu — ŭ Akwizgranie ŭ 1818 hodzie, ŭ Troppau ŭ 1820, u Laibach (Lubljana) ŭ 1821 i ŭ Veronie ŭ 1822 hodzie. Traktaty Lateranskija z 1929 hodu pamiž Apostalskim Pasadam i uradam italjanskim, jakija akančalna urehulavali status Vatykanskaje Dziaržavy, vyrazna vyskazvajucca suproć udziełu Vatykanu ŭ mižnarodnych kanferencjach uradovaha charaktaru, z vyniatkam takich, na iakija Vatykanskaja Dziaržava atrymałab adnamysnaje zaprašeńnie, adnak i tady jany ahraničajuć jejny udzieł tolki da prablematyki maralnaha charaktaru.

Hetkaja voś sytuacja j paŭstała ŭ suviazi z Kanferencjaj u Helsinkach. Žadańnie dziaržavaŭ Varšaŭskaha Paktu, kab Vatykan pryniaŭ udzieł u hetaj kanferencji, było pierakazana Apostalskamu Pasadu cieraz Madziarskuju Ambasadu čatyry hady pierad hetym u Rymie. Takija samyja žadańni vykazli paźniej i zachodnija dziaržavy, a ŭ 1971 hodzie 1 lutaha na aŭdyencji ŭ śv. Ajca prezydent Kekkonen ad imia finskaha ŭradu abnaviŭ hetyja zaprosiny. Paval VI ŭžo tady vyraziŭ zhodu, dy paćviardziŭ jaje aficjalna 7 lipnia taho-ž hodu, kali prymaŭ na aŭdyencji ambasadara Finlandii pry Apostalskim Pasadzie. Italjanski ŭrad, jaki biezpasiaredna byŭ zainteresavany ŭ hetaj spravie, hetak sama vykazaŭ svaju zhodu.

U vyniku hetaha mons. Jozap Zabkar, pronuncjuš apostalski ŭ Finlandyi, udriejničaŭ u ŭstupnych naradach u Helsinkach jak abservatar pierad Kanferen-

cjaj, a na kanferencju Apostalski Pasad vysłaŭ delehacju, jak roŭnaznačny siabra kanferencji, z pravam prymać udzieł u dyskusjach i ŭ hałasavańniach.

Ačolvaŭ delehacju « ministar zahraničnych spravaŭ » Apostalskaha Pasadu, a farmalna sakratar Rady da Publičnych Spravaŭ Eklezii, arcybiskup Agostino Casaroli. Aprača taho ŭ skład delehacji ŭvachodzili: mons. Achille Silvestrini, italjaniec, radny nuncjatury, z Stat. Sakrataryjatu ; arcybiskup Jozap Zabkar, juhasłavianiec, apostalski pronuncjuš u Finlandii dy mons. Faustino Sainz Munoz, hišpaniec, sakratar nuncjatury.

Charaktar udziełu Apostalskaha Pasadu ŭ kanferencji ŭ Helsinkach vyjaviŭsiaŭnastupnych pramovach. Pramaŭlajučy da kardynałaŭ 22 červienia th. J.S. Paval VI skazaŭ : « *Ani śviedamaść ubohaści našych srodkaŭ, ani znieachvočańnie słabymi rezultatami nie paŭstrymajuć Apostalskaha Pasadu ad pradoŭžvańnia dziejnaści na karyść miru. Udzieł Apostalskaha Pasadu ŭ kanferencji ŭ Helsinkach maje na mecie padkreślić asablivaje značeńnie maralnych i jurydyčnych elementaŭ jak varun paśudatnaści kanferencji* ». Ab charaktary udziełu Apostalskaha Pasadu havaryŭ takža arcybiskup Casaroli u intervieu dla Vatykanskaha Radio pierad adlotam u Helsinki. U sumie udzieł Apostalskaha Pasadu na kanferencji ŭ Helsinkach možna hetak scharakteryzavać : Apostalski Pasad nia ličyć siabie vyłučna eŭrapejskaj dziaržavaj i nia maje namieru zajmać stanoviśča adnosna kankretnych prablemaŭ palityčnaje natury. Adnak — zhodna zy sławami Paŭła VI — kanferencja ŭ Helsinkach maje značeńnie nia tolki dla Eŭropy, ale dla « ŭsiaje siamji narodaŭ ». Tamu Apostalski Pasad, vierny svajej misji, kab baranić usiudy supakoju (mir) jość adčynieny na kožnuju inicjatyvu, jakaja słužyć spravie miru. Kanferencja — pawodle mons. Casaroli — pawinna jasna akreślić asnaŭnyja umoviny i pryncypy, na jakich apirajecca mirnaje sužyćcio narodaŭ. Da hetych pryncypaŭ naležyć : niezaležnaść i roŭnaść usich dziaržavaŭ, niaŭmiašvańnie dy admova adkaz pryznavać « zdziejśnienyja fakty », ŭreščie pašana asnaŭnych svabodaŭ čałavieka, u tym i relihijnaje svabody.

U hetym duchu mons. Casaroli pramaŭlaŭ i na samoj kanferencji. Temaj jahonych vystupleńniaŭ byli prablemy biaśpieki ŭ Eŭropie j śviecie, pravoŭ čałavieka i relihijnaj svabody, jak maralnych vartaściaŭ, na jakich pavinny być abapiortyja adnosiny pamiž narodami j dziaržavami. Jon zajaviŭ, što Vatykan vielmi pazytyŭna acenivaje vyniki šmatbakovych, pryhatavaŭčych pierahavoraŭ, pryjmajučy za padstavu hetaje apinii realistyčnyja kryteryi. Pradstaŭnik Vatykanu padkreśliŭ, što Apostalski pasad prydaje vialikaje značeńnie vytvareńniu abjektyŭnych umovin dla miru, dla pieraścierahańnia pryncypaŭ mirnaha suisnavańnia dy dla supolnaj karysnaj dziejnaści. Tamu treba abaviazkava staracca, kab u peryjadach trudnaściaŭ, i kryzysaŭ supolnaść eŭrapejskich dziaržavaŭ mieła sposaby abaranić mir i kab dziaržavy, pieraściarahajučy suverennaść, paśpiachova imknulisia taksama da takich raźviazak i kam pramisaŭ, jakija buduć słužyć supolnym intaresam biaspeki. Sapraŭdny mir — kazaŭ mons. Casaroli — pavinien być abapiorty na spraviadlivaści. Mir, jaki nia vysnosivajecca is spraviadlivaści, abo znachodzicca z joj u supiarecnaści, nikoli nia budzie — navat z punktu hledzańnia realistyčnaje palityki — zapraŭdnym i tryvałym miram. Tamu krainy Eŭropy pavinny zabaviazacca, što buduć pieraścierahać u ŭzajemnych suadnosinach pryncypaŭ mižnarodnaje etyki. Hetyja pryncypy — pavodle Apostalskaha Pasadu — heta pryznańnie i šanavańnie suverennaj roŭnaści usich dziaržanaŭ i ichnaj terytaryjalnaj całaści, pryznańnie j roŭnaść pravoŭ usich narodaŭ i ichnaha prava da samastanaŭleńnia, ŭzajemnaje supracoŭnictva dziaržavaŭ i nieŭmiiašvańnie ŭ unutrannyja spravyinšy ch dziaržavaŭ, adkaz ad taho, kab pasłuhoŭvacca pahr-o zami, ci paklikacca na prymianieńnie siły, namahańni majučyja na mecie pryjaznaje rehulavańnie sporaŭ razam z hatoŭnaściaj realizavać — u dobraj viery — zabaviazańni pryniatyja zhodna z mižnarodnym pravam.

« *Ciž nia bačym — kazaŭ mons. Casaroli — u padstavie ŭsich hetych namahańniaŭ taje kirujučaje dumki, jakaja tak vyrazna padkreślivaje paniaćcie j pačućcie brackaści ŭsich narodaŭ, nia hledziačy na toje, što dziaržaŭnym mužam, zaniatym praktyčnymi prablemami, mahłob być trudna heta pryniaćś* »

Paza ahulnaj prablemaj miru j biaspieki ŭ Eŭropie i ŭ śviecie Apostalski Pasad jość asabliva zacikaleny — zrazumieła — prablemaj relihijnaje svabody. U hetaj spravie vystupiŭ užo ŭ časie pryhatavaŭčaje kanferencji ŭ Helsinki, abservatar ad Vatykanu, pronuncjus arcybiskup Zabkar, padkreślivajučy, što pryznańnie relihijnaje svabody jak sutnaha dziejnika pryjaznych adnosinaŭ pamiž narodami jość asnaŭnym elementam pravoŭ čałaviecaje asoby. Mons. Zabkar skazaŭ tady, što Apostalski Pasad rezervuje sabie prava rehulavańnia relihijnych prablemaŭ u dvuchbakovych traktatach i dahavorach z paasobnymi dziaržavami.

Treba skazać, što hetaja problematyka nia była abojdziena ŭ časie naradaŭ kanferencji ŭ Helsinkach. Ministar Hramyka ŭ svajej pramovie skazaŭ, što da pryncypaŭ « *Jakija jość ahulna pryznanymi normami adnosinaŭ pamiž dziaržavami, dy adnačasna adbivajuć kankretnuju specyfiku eŭrapejskaje palityki* » naležyć miž inšym « *Pašana pravoŭ čałavieka dy asnaŭnych svabodaŭ, miž inšym svabody relihijnych prakanańniaŭ* ». Hetak sama j prajekt Deklaracji ab padstavach eŭrapejskaje biaspieki j pryncypach adnosin pami*h* dziaržavami Eŭropy, jaki kanferencji zaprapanavała delehacja SSSR, Śćviardžaje, što da pryncypaŭ pieršaradnaha značeńnia, jakija ŭsie dziaržavy pavinny šanavać « *Niezaležna ad svaich palityčnych, haspadarčych i sacyjalnych systemaŭ* » naležyć pryncyp : « *Pašana čałaviečych pravoŭ i asnaŭnych svabodaŭ, zhodna z jakoju dziaržavy-ŭčaśnicy buduć šanavać pravy čałavieka i asnaŭnyja svabody, iz svabodaj relihijnych prakanańniaŭ ułučna* ». Ŭreščie i padadzieny praz Polšču i Baŭharyju prajekt dakumantu ab napramkach razvićcia kulturnaha, supracoŭnictva, kantaktaŭ dy abmienu infarmacijaj vyražaje prakanańnie, što takoje supracoŭnictva pavinna być stałym elementam u zyćci narodaŭ — niezaležna ad rasy, jazyka, relihii dy pahladu na śviet abo sacyjalnych roznicaŭ dziaržaŭnaha ładu.

Treba jašče ŭspomniś, što sef vatykanskaje delehacji vykarystaŭ svajo prabyvańnie ŭ Helsinkach dla asabistych kantaktaŭ z delehatami inšych dziaržavaŭ, asabliva-ž dziaržavaŭ sacyjalistyčnych. Nima ŭ hetyn ničoha dziŭnaha — bo mons. Casaroli jość hałoŭnym realizataram hetak zvanaje ŭschodniaje palityki Apostalskaha Pasadu. Hetak voś miž inšym mons. Casaroli spatkaŭsia z ministram zahraničnych spravaŭ Niamieckaj Demakratyčnaj Respubliki Winzeram. Na pryniaćci, jakoja Winzer ztudziŭ u ambasadzie NDR u Helsinkach, mons. U. Casaroli spatkaŭsia z Hramykam i mieŭ z im daŭžejšuju hutarku. Jak padkreślivaje Presa, heta było ŭžo piataje spatkańnie mons. Casaroli j ministra Hramyki za apošnija vosiem hadoŭ.

Ûrešcie 5 lipnia th. mons. Casaroli spatkaŭsia z polskim ministram Olšoŭskim. Jak padała PAP, temaj hutarki « *Byli spravy zviazanyja z kanferencyjaj, jak i inšyja prablemy, jakimi cikaviacca abiedźvie starony. Taksama byli parušanyja prablemy adnosiačyjasia da dalejšaha razvićcia adnosin pamiž polščaj i apostalskim pasadam* ».

Jak wiedama, aficjalnyja kantakty pamiž polskim uradam i Apostalskim Pasadam byli naviazany tamu hoday. Viasnoj 1971 hodu ŭ Rymie a ŭ listapadzie ŭ Warszavie adbylisia spatkańni pamiž ministram Skaržynskim i mons. Casaroli. Ciapierašniaje spatkańnie ŭ Helsinkach — jak možna spadziavacca — jość dalniejšym siahniem na šlachu da narmalizacji adnosinaŭ pamiž Warszawaj i Vatykanam. Možna dumać, što nie astaniecca jano biaz upływu na spravu narmalizacji pamiž Eklezijaj i Dziaržavaj u hetym kraju.

J. T.

S. P. Dr. STAŇISŁAU HRYNǨIEVIC
(PIERAKŁADČYK « SLEDAM ZA CHRYSTUSAM » TAM. A KEMPIS)

Zachodniaja Biełaruś mieła dvuch Stanisłavaŭ Hrynkievičaŭ ; abodva jany byli medycynskimi lekarami j abodva pachodzili z Sakolščyny, ciapier Dubroŭščyny, bliskije svajaki, ale rožnilisia viekam, dy mo' zasłuhami dla baćkaŭščyny. Abodva ŭžo j nia žyvuć. Staršy ź ich, pa specyjalnašci psychijatra, byŭ vydatnym pieśmiennikam i hramadzkim dziejačam na biełaruskaj navukova-kulturnaj, palityčnaj dy relihijnaj nivie. Jon jašče ŭ poŭnaj sile vieku zahinuŭ u savieckim vastrozie ŭ Miensku, jak kažuć adny infarmatary, dzie pamior ad dyzenteryi, jak ćvierdziać druhije, ci brušnoha tyfusu. Małodšyž Stanisłaŭ hrynkievič taksama raźvitaŭsia z žyćciom pieradčasna, jak emihrant u ZDA, budučy lekaram kliniki, dyj ščyrym adnačasna patryjatyčnym dziejačam siarod biełaruskaj emihranckaj intelihencyi. Dziejnaściu svajoju adnak nie daraŭniaŭ dziadźku ni hłybinioju, ni šyrynjoju, pamima taho, što prašled balšavicki nie dazvoliŭ tamu pracavać da hłybokaha senjorstva, pierarvanaha padčas druhoj susvietnaj vajny. Dakładnaja data dahetul nie ustalenaja. A radziŭsia pryblizna ŭ 1901 — 2. Pa skončanaj siaredniaj aśviecie mabyć z namovy baćkoŭ i vydatnaha ks. Fr. Hry-ča svajho dziadźki ustupiŭ u Vilenskuju Duchoŭnuju Seminaryju, jakuju faktyčna iz zdolnaśsciu skončyâ, ale nia vyśvianciŭsia. Što było pieraškodaj, ciažka skazać; ci skrupułavaŭ ab pokliku da duchoŭnaha stanu, ci niapryjaznaja da biełarusaŭ klerykaŭ atmasfera prafesuraŭ Seminaryi j Herarchaŭ naahuł źnieachvociła. Fakt, što Stanisłaŭ Hrynkievič, absalvent Seminaryi vydatnaj zdolnašci pakinuŭ Seminaryju i padaŭsia na Medycynski Fakultet Vilenskaha Universytetu Sciapana Batury. Skoncyŭ medycynskije studyi z vielmi dobrymi vynikami, specyjalizujučysia ŭ halinie psychijatryi i neŭrolohii. Na svajej fachovaj prychtycy pakazaŭ siabie vielmi zdolnym. Pačatkava pracuje ŭ h.zv. « Prychodni », paśla atrymoŭvaje pracu ŭ Charoščy na Biełastoččynie ŭ špitali dla psychična chvorych. U hetym časie jon ažaniŭsia, taksama z lekarkaju stematolohii. U svaim prykładnym sužyćci mieli jany čaćviora dziaciej: dvuch synkoŭ i dźvie dočańki. Žonka Jadviha była nacyjanalnašci polskaj, ale nia tolki lojalnaj, a naviat pryjaznaj da biełaruskaha narodu j jahonaha adradžennia. Dokazam taho było asvajennie j pašana jaho movy vusna i piśmova, tak što razam z mužam apracoŭvała lekarskije parady ŭ biełaruskaj presie,

Treba viedać, što Dr. Stanisłaŭ Hrynkievič (senjor) vielmi intensyŭna udziejničaŭ u biełaruskim niezaležnickim ruchu; šmat pisaŭ u peryadyčnaj biełaruskaj presie na roznyja temy, asabliva relihijnyja, bo, jak vyšej skazana, jon mieŭ takža j tealahičnuju adukacyju. Pakinuŭ niekalka publikacyjaŭ relihijnaj litaratury ŭ pierakładach dobra apracavanych, miž jakimi uvydatniajecca nieacanimaj vartašci słaŭny tvor ascetyčny T. Kempijskaha : « Sledam za Chrystusam », jaki siannia dačakaŭsia treciaha, ŭžo pavajennaha, vydannia.

Pry dobraj pracavitašci j aščadnašci Dr-va Hrynkievičy z časam zybrali mahčymašci finansavyja, kupili ŭ Jeruzalimcy blizu Vilni prastorny plac, achajeŭšy jaho zabudavali, časta haspadaračy ułasneručna, cełaj siamjoj jak abydnyje rabotniki, kultyvujučy zadzirvaniełу teren, i ŭvažajučy fizyčnuju pracu za niebchodnuju dla zdaroŭja, vodle svaje lekarskaje sanacyjna-ŭzhadavaŭčaje dumki. Stałavalisia samy j častavali svaich haściej prostymi patravami sialanskimi, ale zdarovymi. Miasa ŭžyvali skromna, raz — dva ŭ tydni, zatoje jajko dy małako u roznych formach i mŭčnyja patravy (zacierka) dy čorny sialanska-haspadarski chleb źjaŭlalisia asnovaju ichniaha menu. U sezonie šmat spažyvali fruktaŭ, aharodniny z ułasnaha, dobra dahledžanaha, sadu j aharodu. Adnym słovam, usio było nauzornym u hetaj intelihentnaj dy idejnaj sialanskaj siamji, hruntujučaj svajo ščaście nia tolki, na mataryjalnaj, dbałaj pracaju zdabytaj, pamysnaści, ale i na duchova-idejnaj relihijnaj dy patryjatyčnaj, naŭzorna słužačaj rodnamu kraju j narodu dy ŭsiamu čałaviectvu...

Nažal, ciomnaja chmara strachotnaj susvietnaj niĕhadzi vajennaj, abiazdoliŭšaj toje čałaviectva, nakryła j Jeruzalimku. Z nazistoŭskaha Zàchadu j balšavickaha Ŭschodu nachłynajuć na Biełaruś i susiednije kraji drakonskija akupacyi, teroryzujučyja narmalnaje volnaje žyćcio, nie pakidajučy ŭ biaśpiecy ni siamiejnaha, ni hramadzkaha ładu, nia ličačysia z pravam i nastrojami kryŭdžanaha nasielnictva. Najciažej to było vytryvać intelihencyi dyskredytavanaj akupantami, vyčuvajučaj niepaciašalny j kaniec vajny. Našto bo balšaviki anektavali ŭsiu Ukrainu, Biełaruś i Prybałtyku dy lakavàli tam svaje dyvizyi? Natoje, kab ustanavić i zamacavać poŭnuju zaležnaść hetych krajoŭ ad Maskvy. Hetak i stałasia ŭ vyniku prahranaje hitleroŭskaj armijaj, a nienalĕžna vykarystanaj zachodnimi alijantami,

vajny. Jaje vyjhraŭ faktyčna kamunistyčna-maskoŭski imperyjalizm, nakinuŭšy hetak zvanym « Stranam Narodnoj Demokratii » palityčnuju, ekanamičnuju j kulturnuju zaležnaść.

Šmatlikije ludzi, jakije praročyli hetki vynik druhoje suśvietje vajny, bačučy nabližennie savieckich frontaŭ, pakidali rodnuju krainu i padavalisia na Zàchad, nie dziela taho, što mielina sumlenni niejki prastupak pierad savieckimi zakonami, a prosta ratavali svajo žyćcio i mieli nadziei pracavać dla pakinutaj baćkaŭščyny u volnym śviecie, a dzie treba demaskujučy pierad im balšavickuju parodyju hetaha pačvarnaha smoka, jaki prahłynuŭ miljony ničym niavinnych ludziej. Hetak razumieŭ balučuju sytuacyju pad balšavickaj akupacyjaj i Dr. Hrynkievič; viedaŭ što jaho asabista čakaje za patryatyčnuju biełaruskuju dziejnaść u mižvajennym peryjadzie. Prajaviŭ adnak słabaść: pajšoŭ na ustupki « lohiki » svaje žonki. A dva dni pierad prychodam u Litvu vajskovych savieckich sił ja adviedaŭ u Jeruzalimcy Hrynkievičaŭ. Prynahodna spatkaŭ u ich i drukarà Skarynaŭskaj Drukarni ŭ Vilni, Alfonsa Šutoviča. Ja stajaŭ na tym stanoviščy, što biełarusam niezaležnikam, pieradusim intelihencyi, treba padavacca na Zàchad, bo balšaviki zlikvidujuć usich pahałoŭna. Što paźniej i stałasia. Jadviha Hrynkievičycha, častujučy nas zabielenaj zacierkaj katehary čna abviaściła: « Staś nikudy nia budzie ŭciakać ad siamji pierad akupacyjaj, jon nia maje nijakaha prastupku pierad zakonami akupantaŭ, jon nie saviecki hramadzianin; jany za pieradvajennuju biełaruskuju dziejnaść nia mohuć mieć nijakaha prava karać. Zrešty, balšaviki tut nie astanucca, jany prahoniać hitlaroŭcaŭ i paśla adstupiać za staryja hranicy, pakidajučy Polščy tyje ŭsie ziemli, što naležali joj pierad vajnoju.

Ničoha adnak nia ździejśniłasia z taho, ŭ što vieryła Spaža Jadviha Hrynkievičycha. Na treci dzień paśla zaniaćcia Vilni i vakolic savieckimi žbrojnymi siłami, da Hrynkievičaŭ źjaŭlajecca uzbrojenaja kontrraźviedka i aryštoŭvaje doktara S. Hrynkieviča. Nieadkładna vyvoziać jaho ŭ Miensk i pravodzicca śledztva, padčas jakoha (jak vyšej skazana) raptam pamiraje ad... dezynteryi, ci brušnoha tyfusu. Žoncy, Sp. Jadvizie skanfiskavali dom i ŭsiu majemaść. Dačakaŭšysia pahadniennia miž Polščaj i Savieckim Sajuzam ab repatryacyi ź Litvy, Ukrainy j Biełarusi byłych polskich hramadzian-palakaŭ, žydoŭ i miašanych žanimstvaŭ, Sp. Hrynkievičycha vyjechała ŭ Polšču; pracavała tam lekarkaj i zmahła dać vyšejšuju aśvietu usim dzieciam, za vyniatkam małodšaha, Bohdana, jaki zdabyŭ tolki siaredniuju techničnuju adukacyju. Dr. J. Hrynkievičycha ŭsiožtaki vieryła, što muž žyvie niëdzie ŭ savieckich laheroch, piša navukovyja pracy z psychijatryi pad čužym proźviščam i tamu nia moža padać ab sabie viestki. Tyje chto viedaŭ ab niaminučaj śmierci Dr. Hrynkieviča, nie chacieli zabivać trahičnymi viestkami siamji pakojnaha. Dr. Jadviha pamierła ad ràka lohkich u 1963 h.u Gdanskim špitali universyteckim i tamža ŭ Gdansku pachavana. Pracavała jana da samaj śmierci lekarkaj u Štutovie (były Štuthart).

Dzieci Dr. Stanisłava Hrynkieviča nie pajšli śledam słaŭnaha baćki. Zaličajuć siabie da polskaj nacyjanalnaści j biełaruskimi prablemami nia cikaviacca.

Padobnaja dola, jak Dr. Hrynkieviča, spatkała i vyšejspomnienaha drukara Alfonsa Šutoviča. Jon taksama chutka paśla « vyzvalennia » byŭ aryštavany dy padčas śledztva u Staraj Vilejcy takža ad... « dyzynteryi » addaŭ Bohu dušu.

A. Bałtupski

ADUKACYJA VOLI MALADOJE

Dośledy, praviedzienyja nastaŭnikami ŭ roznych krajoch, zhodna śćviardzili, što typovym defektam u dziaciej i padrostkaŭ jošć biazvolle.

Analiza hetaha źjavišča zavialàb nas zadaloka. Tamu ahraničymsia tolki da paznańnia dźvioch pryčyn, typovych dla našaha času j da prypomnieńnia niëkalkich formaŭ uzhadavańnia voli.

Pieršaja ź ich vyklikana uzrastajučaj lohkaściaj materyjalnaha žyćcià. U peryjadzie chutkaha ŭzrostu dababrybytu, ačyščajučaha šlach ad šmatlikich ahraničeńniaŭ i prahresu navuki, jaki źmianšàje štodzienny trud, a taksama j fizyčnyja boli, jakija pierš treba było pieranosić, čałaviek imknieeca da taho, kab usio heta vykarystać nia tolki tak, jak pavinien byŭby heta zrabić, to znača, kab štoraz-to lepš pasłuhoŭvacca svaim rozumam i kab stavić štoraz-to vyšejšyja mèty svajej voli, a kab paddacca instynktu najmienšaha namahańnia, najmienšaha supraciŭleńnia i šukańnia najbolšaj « biezpasiaredniaj » pryjemnaści.

Baćkì, budučy sami achviarami hetaje pakusy, dajuć admoŭny prykład dziëciam, tym horšy, čym bolš sami joj paddajucca.

Treba prybavić jašče fakt, što baćki, pieraniosšy ahraničeńni i paznaŭšy hora ŭ časie suśvietnaje vajny, nia tolki imknucca pad upłyvam reakcji adpružańnia « łavić uciakajučy mamènt », ale praz kièpska paniàtuju formu pačućcià, imknucca takža zabiaśpiečyć svaich dziaciej ad daznańniaŭ, jakija sami pieražyli, a naadvarot, dać im usio toje, čaho sami nikoli nia mieli, a tolki kaliś daremna pažadali, bo nie mahli mieć.

Mèta, jakuju my sabie stavim, budzie skromnaj: dać baćkam niëkalka karysnych prykładaŭ u materyji adukacyji voli ŭ formie prostaha prypomnieńnia praŭdaŭ nia novych, ale na jakija časta nia źviartajecca uvahi.

Tytułam uvodzin prypomnim, što volu dziaciej treba ŭzhadoŭvać ad najpieršych hadoŭ žyćcia. Praktyčna jdzie ab toje, kab navučyć ich paddavać svaje kaprysy a takža instynktyŭnyja imknieńni regule j tamu, kab inšyja byli z ich zdavoleny.

Praktyčnyja abstaviny, kab dziejničać u hetym sensie jošć šmatlikija i ŭ roznaj stupieni efektyŭnyja. Tak naprykład važna, kab nie zaspakojvać kaprysaŭ, ale j nie śpiašyć takža z zaspakajańniam razumnych žadańniaŭ dziaciej, bo razvivajučy ichniuju ciarplivaść my raźvivajem hetym samym ichniuju aŭtanomiju voli, aŭtakantrolu.

d. b.

Direttore respons.: Dott. A. FRUTAZ
Posta indir.: Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6381

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950